

Łączyć, rozwijać i inspirować, czyli nauczanie języka angielskiego przez sztukę w szkole specjalnej

DOI: 10.47050/jows.2021.4.77-79

LIDIA JAROMIN
BEATA SKAWINA

Nauczanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie jest procesem wielowymiarowym. Wymaga od nauczyciela znajomości nie tylko metodyki nauczania języka, ale też charakterystyki pracy z uczniami o różnym stopniu niepełnosprawności, a także rozumienia dynamiki i specyfiki danej grupy. Wynikające z niepełnosprawności uszkodzenia centralnego układu nerwowego utrudniają uczniom rozumienie świata i przyswajanie wiedzy. Wymagają oni w związku z tym dostosowania tempa pracy do ich indywidualnych możliwości.

Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną charakteryzuje się obniżonym poziomem spostrzegania, co wiąże się ze znacznymi nieprawidłowościami procesu analizy i syntezy. Ma problemy z koncentracją uwagi, która jest mało podzielna i krótkotrwała. Cechuje się w miarę dobrą pamięcią mechaniczną, pamięć logiczna jest jednak w dużym stopniu zaburzona. Rozwój zatrzymuje się na poziomie myślenia konkretno-obrazowego. Na podstawie naszych doświadczeń w pracy z tą grupą uczniów w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 10 we Wrocławiu wiemy, że prowadzone z naszymi podopiecznymi zajęcia języka obcego warto tak uatrakcyjniać, aby mimo trudności, z jakimi się mierzą, mieli szansę na osiągnięcie sukcesu.

Podczas lekcji językowych doskonale sprawdza się stosowanie metody projektów i szerokie wykorzystywanie gier, zabaw oraz muzyki w przyswajaniu treści leksykalnych i gramatycznych. Piosenki mają ogromny walor psychologiczny – rytm i melodia wprawiają dziecko w stan relaksu, a w miarę ich powtarzania i nauki tworzą struktury, które kojarzą się z czymś dobrym, bezpiecznym i przewidywalnym, przez co obniżają lęk przed oceną, niepowodzeniem i przed ekspozycją na nowe, nieznanne treści. Dodatkowo wzmacniają poczucie sprawstwa i własnej wartości u dzieci, które czują, że nie mają zbyt wielu okazji, aby dostarczyć rodzicom pozytywnych emocji w związku ze spektakularnymi osiągnięciami dydaktycznymi – a opanowane przez nich i zaprezentowane piosenki dają im tę szansę. W trakcie pracy z piosenką realizowane są ponadto cele rewalidacyjne usprawniające ogólne funkcjonowanie dziecka niepełnosprawnego umysłowo, co znacząco przekłada się na polepszenie psychologicznego komfortu życia i większe z niego zadowolenie.

Ważne jest, aby na każdej lekcji stosować wizualne i dźwiękowe pomoce dydaktyczne, w tym w miarę możliwości materiały autentyczne. Należy kierować się zasadami indywidualizacji, motywowania i życzliwej atmosfery. Powinno się również zwracać szczególną uwagę na terapeutyczną rolę, jaką odgrywa nauka języka obcego w procesie socjalizacji ucznia z niepełnosprawnością intelektualną.

Obecnie język angielski wykorzystywany jest w wielu dziedzinach życia – w internecie, w grach komputerowych czy nawet na opakowaniach produktów spożywczych. W przypadku omawianej grupy uczniów brak znajomości jego podstaw przyczynia się do pogłębiania izolacji dziecka, które często ma już za sobą wcześniejsze trudne doświadczenia w szkole ogólnodostępnej i przez to nieraz cierpi na fobię szkolną lub ma niskie poczucie własnej wartości. A to jeszcze bardziej utrudnia rozumienie świata. Uczenie się języka obcego otwiera drogę do odnalezienia się w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości oraz usprawnia komunikację i wzmacnia świadomość przynależności do tego samego społeczeństwa, co pełnosprawne rodzeństwo czy rówieśnicy. Przekłada się zatem na obiektywnie lepsze funkcjonowanie w sferze rodzinnej i społecznej.

W pracy pedagogicznej staramy się kreatywnie łączyć różne metody pracy, tak by zajęcia były dla uczniów interesujące, zachęcały do dalszej nauki, wzmacniały motywację i dawały poczucie sukcesu. Scenariusz lekcji każdorazowo dostosowujemy do predyspozycji i możliwości grupy uczniów, starając się godzić wykluczające się często dysfunkcje. Mamy też świadomość tego, że mimo zaburzeń rozwoju nasi podopieczni mogą wykazywać uzdolnienia – najczęściej te o wymiarze artystycznym. Uczniowie naszej placówki uwielbiają takie aktywności jak śpiew, działania parateatralne (inscenizowanie wierszy i piosenek w języku angielskim) oraz plastyczne (rysunek, malarstwo, grafika i rzeźba).

Na podstawie wieloletniej obserwacji pracy uczniów opracowałyśmy roczny projekt wychowawczy „Nauka języka angielskiego poprzez Sztukę” („English through Art”). Realizowałyśmy go w naszym wrocławskim ośrodku podczas zajęć z języka angielskiego; w pracowni multimedialnej, w internecie ośrodka oraz w bibliotece szkolnej i miejskiej.

Projekt oparliśmy na koncepcji nauczania holistycznego – integrowaniu rozwoju intelektualnego i osobistego w przyjaznej dla dzieci atmosferze. Głównym założeniem było wzbogacanie leksyki poprzez

śpiewanie piosenek w języku angielskim – wykorzystanie ich do nauki języka z jednej strony umożliwia przyswojenie często skomplikowanych struktur, a z drugiej daje prawie natychmiastową możliwość zaprezentowania nowej umiejętności i zaistnienie na forum z atrakcyjnym materiałem, którym dzieci mogą pochwalić się w rodzinie, w szkole podczas występów lub poza szkołą. Często jest to jedna z nielicznych możliwości zaistnienia i wzbudzenia dumy wśród bliskich im osób.

Każdej grupie wiekowej przydzieliliśmy zestaw utworów zawartych w programie nauczania języka i podręcznikach kursowych. Klasie VIII zaproponowałyśmy pracę z wybranymi kolędami i przedstawienie ich podczas jasełek w domu pomocy społecznej. Zostały one zaprezentowane dodatkowo podczas szkolnego konkursu kolęd i dni otwartych naszego ośrodka. Planując przebieg zajęć, brałyśmy pod uwagę indywidualne cechy każdego dziecka, bazując na wcześniejszych doświadczeniach pracy z uczniami placówki. Dzieci z zaburzeniami mowy uczestniczyły w zajęciach, realizując element ruchowy – przedstawiając usłyszane słowa piosenek gestami. Podczas zajęć teatralnych, dramowych czy plastycznych uczniowie starali się komunikować w języku angielskim, stosując zwroty grzecznościowe, pytania i odpowiedzi w kontekście tematu wykonywanej czynności. Tworzona w naturalnych warunkach konwersacja utrwałała znajomość języka obcego. Pozwoliło to wszystkim uczniom na pełne zaangażowanie, przy zminimalizowanym ryzyku poczucia wykluczenia. Interdyscyplinarność tego projektu przyczyniła się do ułatwienia i uatrakcyjnienia uczniom opanowywania języka angielskiego.

W ramach ewaluacji projektu zorganizowałyśmy lekcję pokazową dla rodziców i specjalistów z lokalnych poradni psychologiczno-pedagogicznych, podczas której uczniowie mieli okazję zaprezentować poznane piosenki. Rozpoznawali je po tytule, fragmencie muzycznym, obrazku lub słowie z niej wybranym. Była to dla nas szansa na obserwację efektów pracy na zajęciach, a dla dzieci możliwość zaprezentowania swoich imponujących umiejętności językowych rozwiniętych podczas realizacji projektu. Spodziewałyśmy się tremy u uczniów lub pomyłek pod wpływem stresu towarzyszącego na ogół występom przed nową grupą publiczności. Okazało się jednak, że uczniowie opanowali teksty piosenek na tyle dobrze, że występ nie sprawił im żadnej trudności. Z poczuciem pewności siebie świetnie zaprezentowali się przed zaproszonymi gośćmi.

Prowadzone działania realizowane w pozytywnej, doceniającej starania uczniów atmosferze pozwoliły

uczestnikom projektu na swobodne angażowanie się w oferowane im aktywności – poza śpiewem również poprzez działania, takie jak przygotowanie i dekorowanie piernikowych serduszek. Wpłynęło to pozytywnie na integrację uczniów oraz rodziców ze szkołą i ze środowiskiem lokalnym podczas wizyty w instytucji kultury – Miejskiej Bibliotece Publicznej. Pozwoliło to także doświadczyć radości z obdarowania innych własnoręcznie wykonanymi wyrobami.

Projekt edukacyjny „English through Art” umożliwił uczniom rozwinięcie przede wszystkim sprawności językowej. Jesteśmy przekonane, że warto wychodzić poza schematy codziennej pracy dydaktycznej, wzbogacając ją o działania projektowe i interdyscyplinarne. Oprócz ułatwiania dziecku nabywania określonej wiedzy projekty takie mają wartość dodaną w postaci pełniejszego zaangażowania ucznia w realizację zadań. Dodatkowo zabarwiają pozytywnie czas spędzany w szkole. Dają szansę przeżycia sukcesu, ogromną satysfakcję i doświadczenie, do których chętnie wraca się nawet po wielu latach. Wszak „Lata szkolne są górami, z których rzeka życia bierze swój początek, rozpęd i kierunek. Któż śmie je lekceważyć?” – taką myśl sformułował patron naszej placówki Janusz Korczak, a my się z tym przesłaniem głęboko utożsamiamy.

LIDIA JAROMIN Absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej w Warszawie oraz Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Pracuje w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 10 we Wrocławiu. Interesuje się zagadnieniem kształcenia interdyscyplinarnego w szkolnictwie specjalnym. Poza zawodem jako menedżer artystyczny angażuje się w pracę publicystyczną, wydawniczą oraz w promowanie artystów.

BEATA SKAWINA Absolwentka Uniwersytetu Wrocławskiego na kierunku psychologia. Jako pedagog specjalny: oligofrenopedagog i surdopedagog pracuje z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami o zróżnicowanej etiologii. Aktywnie współpracuje z Fundacją „Ludzka Sprawa” oraz ze Stowarzyszeniem „Jest Człowiek” w ramach wielu projektów, m.in. w aktywizacji rozwoju społeczno-emocjonalnego dzieci i młodzieży szkół specjalnych. Jej pasją w pracy jest rozwijanie potencjału dzieci przez wykorzystywanie szeroko rozumianej kultury.